

Посилання на статтю

Борзенко-Мірошніченко А.Ю. Профіль проекту модернізації регіональної системи вищої освіти / А.Ю. Борзенко-Мірошніченко // Управління проектами та Розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Далія, 2009. - № 4 (32). - С. 100-104. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/32/09bausvo.pdf>

УДК 005.8:378

А.Ю. Борзенко-Мірошніченко

ПРОФІЛЬ ПРОЕКТУ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Введено поняття профілю проекту модернізації регіональної системи вищої освіти. Запропоновані основні показники профілю проекту модернізації регіональної системи вищої освіти. Табл. 1, дж.11.

Ключові слова: система вищої освіти, проект модернізації, профіль проекту, регіональні зміни.

А.Ю. Борзенко-Мірошніченко

ПРОФИЛЬ ПРОЕКТА МОДЕРНИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Введено понятие профиля проекта модернизации региональной системы высшего образования. Предложенные основные показатели профиля проекта модернизации региональной системы высшего образования.

A.U. Borzenko-Miroshnichenko

PROFILE OF THE HIGHER EDUCATION REGIONAL SYSTEM MODERNIZATION PROJECT

Concept of profile of the higher education regional system modernization project is introduced. Basic indexes of profile of the higher education regional system modernization project are offered.

Постановка проблеми та аналіз існуючих шляхів її вирішення.

Насьогодні хвиля демографічної кризи підійшла до системи вищої освіти. Крім природного перебігу подій проблема скорочення чисельності абітурієнтів та студентів загострюється реформою середньої освіти через перехід на дванадцятирічний термін навчання [1]. При цьому спостерігається значне (приблизно у 1,5-2,0 рази) перевищення інтегрального регіонального ліцензованого обсягу надання освітніх послуг над потенційно можливим обсягом, що пропонують вищі навчальні заклади регіону [2].

Найбільш передбачуваним шляхом виходу з такого становища є скорочення кількості вищих начальних закладів та їх штату. Але таке рішення неможна визнати раціональним, внаслідок високого ступеня вірогідної втрати потужного кадрового потенціалу, який є основою створення потужного регіонального освітнього простору [3].

Крім того, забезпечення ринку праці кваліфікованими спеціалістами варіюється за кількісними та якісними показниками за регіонами. Це свідчить про

неможливість шаблонування заходів в процесі впровадження змін у системі вищої освіти для усіх регіонів.

Отже, наявний стан справ у системі вищої освіти потребує впровадження заходів щодо її послідовної модернізації на основі дієвих управлінських механізмів – запровадження проектно-орієнтованого підходу до процесу модернізації системи вищої освіти як на регіональному, так і на державному рівні. На жаль, на сьогодні ще не розроблені інструменти впровадження проектно-орієнтованого підходу до процесів модернізації. Зокрема, відсутні методи опису продуктів проектів модернізації системи вищої освіти та результатів їх використання.

Метою статті є розробка профілю проекту модернізації регіональної системи вищої освіти.

Основна частина дослідження. Успішне внесення змін у діючу регіональну систему вищої освіти доцільно реалізовувати через впровадження спеціального виду проектів – проектів модернізації.

Продуктом такого проекту – є модернізована регіональна система вищої освіти. Але визначити здійснене перетворення успішним можна лише в процесі функціонування нової системи завдяки формуванню цінностей для всіх зацікавлених сторін проекту [4].

Серед зацікавлених сторін слід виділити три основні:

– споживачів освітніх послуг регіону, для яких цінність модернізованої регіональної системи вищої освіти полягає у можливості набуття бажаної кваліфікації відповідного рівня якості із подальшим розвитком компетенцій;

– регіональний ринок праці, для якого цінність полягає у раціональному та своєчасному забезпеченні галузей господарської діяльності регіону кваліфікованими кадрами;

– державу, для якої цінність модернізованої регіональної системи вищої освіти полягає, в першу чергу, у забезпеченні освіченості нації, а також балансу між попитом та пропозицією на ринці освітніх послуг, відсутності надлишкового фінансування в освітню сферу, повернення бюджетних коштів завдяки цілеспрямованому працевлаштуванню випускників.

Отже, з погляду основних зацікавлених сторін проекту модернізації регіональної системи вищої освіти доцільно побудувати його профіль.

Дослідимо змістовне навантаження терміну «профіль».

Профіль (фр. *profil*) – обрис лица напівоборота від глядача таким чином, що видно лише один бік; розріз будь-чого [5, с. 523].

Профіль – сукупність основних типових рис, що характеризують професію, спеціальність, підприємство, господарство, навчальний заклад і т.ін. [6, с. 417, 7].

Профіль – набір стандартів, що орієнтовані на виконання конкретного завдання [7].

Профіль проекту модернізації регіональної системи вищої освіти – сукупність основних рис продукту – модернізованої регіональної системи вищої освіти, що визначають регіональні особливості змісту проекту.

Переходячи від загального тлумачення профілю до розуміння його сутності для проекту модернізації слід відзначити, що виділені зацікавлені сторони та їх потреби і цінності визначають «бік» погляду на продукт проекту. Тобто саме їх потреби і бачення сукупностей основних властивостей продукту проекту визначає за якими показниками (визначеними заздалегідь – стандартизованими) модернізована регіональна система повинна відрізнятись від існуючої.

При цьому результируючим показником виступає обсяг попиту на освітні послуги різного рівня (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр). Тобто кількість осіб, які потребують здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного

рівня і відповідної кваліфікації, а не кількість навчальних закладів, що повинні існувати в регіоні. При плануванні значення такого результуючого показника на регіональному рівні слід враховувати парадокс прилягаючої території. Сутність цього парадоксу полягає в тому, що потенційні абітурієнти, які проживають на границі двох регіонів (областей) можуть скористатися освітніми послугами вищих навчальних закладів іншого регіону. Прикладом такого перебігу подій є вибір мешканцями Белакуракінського району Луганської області вищих навчальних закладів Харкова. Надання такої переваги обумовлено частіше не якістю освітніх послуг, а однаковою відстанню між районним населеним пунктом та двома обласними (містами Луганськ і Харків), а також сприйняття Харкова як міста із більшим спектром можливостей професійної реалізації, кар'єрного росту і т.ін. Наслідком останнього факту є механічна міграція населення. Отже, при плануванні слід враховувати зворотній вплив парадоксу прилягаючої території на кількість осіб, що потребують здобуття вищої освіти в даному регіоні.

Для визначення кількості осіб (множина N), що потребують здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня та відповідної кваліфікації, слід узгодити показники оцінки продукту проекту модернізації регіональної системи вищої освіти у трьох напрямках: демографічному, галузевому та вартісному.

Отже, першим показником, що впливає на кількість осіб, які потребують вищої освіти, є демографічний (множина D). З одного боку, слід визначити долю випускників середніх шкіл регіону, з іншого – долю працівників пенсійного віку цього ж регіону, яких теоретично через п'ять років навчання повинні замінити підготовлені кваліфіковані випускники вищих навчальних закладів. Фактично такого оновлення кадрів не відбувається. Більшість осіб пенсійного віку залишаються працювати. Їх кількість залежить від особливостей регіону (структури економіки регіону).

Другим показником виступає специфіка галузей господарської діяльності (множина G) регіону визначає пріоритетний набір спеціальностей, за якими повинні вести підготовку вищі навчальні заклади регіону (варіюватися може не тільки якісний склад спеціальностей, але й кількість осіб, яких доцільно готувати за окремою спеціальністю). При визначенні значення цього показника доцільно скористатися підходом до визначення стану галузі, що запропоновано в роботі [8]. У відповідності до цього підходу розрізняють чотири стадії зрілості галузі у часі: ембріональну, зростаючу, зрілу, старіючу. Відповідний стан зрілості визначає стратегії розвитку підприємств цієї галузі, які, в свою чергу, потребують відповідного кадрового забезпечення.

Отже, при визначенні структури програми підготовки слід орієнтуватися не тільки на зрілі і зростаючі галузі, але й передбачувати кадрове забезпечення ембріональних галузей та оновлення кадрового складу старіючих галузей. При цьому головною умовою підготовки фахівців для старіючих галузей повинна стати інноваційна складова їх професійної діяльності. Це дозволить не тільки наситити таку галузь «свіжими» кадрами, але й запобігти її вимиранню.

Третій показник має економічну спрямованість та може бути представлений у вигляді значення середньої виробітки на одного працівника відповідної галузі (множина V). Аналіз значення цього показника дасть змогу оцінити не тільки рівень оплати праці фахівців відповідної галузі, але й скорегувати вартість навчання за спеціальностями для забезпечення економічного ефекту для замовника-держави, яка виділяє бюджетні кошти на підготовку фахівців та потребує отримання вигоди завдяки розвитку окремих підприємств, співробітниками яких стають випускники.

Таким чином, для визначення значення результуючого показника – кількості осіб, які потребують здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня та відповідної кваліфікації, необхідно встановити зв'язок та узгодити значення наведених вище показників:

$$N = \Delta \cdot N(D, G, V), \quad (1)$$

де Δ – поправка на парадокс прилягаючої території.

Наступним кроком визначення профілю проекту модернізації регіональної системи вищої освіти є розподіл осіб, які потребують навчання, між вищими навчальними закладами, тобто визначення у якісному та кількісному складі спеціальностей, за якими буде вести підготовку конкретний вищий навчальний заклад.

Розглянемо на прикладі різних областей України (східної, західної та південної) наявність різниць профілів проектів модернізації відповідної регіональної системи вищої освіти. Скористуємося офіційними даними, які публікують управління статистики відповідного регіону (області) (табл. 1).

Таблиця 1

**Дані для побудови профілю проекту модернізації
регіональної системи вищої освіти**

№ з/п	Показник	Луганська область [9]	Львівська область [10]	Одеська область [11]
1.	Наявне населення на 01.01.2009 р., тис. осіб	2331,8	2552,9	2394,7
2.	Випуск учнів загальноосвітніми навчальними закладами у 2008-2009 навчальному році, тис. осіб	17,5	24,7	22,4
3.	Прийнято студентів до закладів I-IV акредитації у 2009 році, тис. осіб	19,7	31,2	25,0
4.	Економічно активне населення передпенсійного віку, тис. осіб	Статистична звітність за таким показником не відображається в офіційних виданнях. <i>Необхідний збір даних</i>		
5.	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) та операційні витрати з реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності за 2008 рік: в тому числі у абсолютному (тис. грн.) / відносному (%) вираженні	106559179,0 / 100,00	89716361,3 / 100,00	124593081,7 / 100,00
5.1.	Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	1538849,0 / 1,44	1207900,5 / 1,35	2342909,3 / 1,88
5.2.	Промисловість	69257365,7 / 64,99	26815074,8 / 29,89	26283959,6 / 21,10
5.3.	Будівництво	3280155,1 / 3,08	5543698,0 / 6,18	8176463,9 / 6,56
5.4.	Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	28558804,0 / 26,80	42834475,7 / 47,74	60998559,1 / 48,96

5.5.	Діяльність готелів та ресторанів	144142,7 / 0,14	506586,3 / 0,56	468230,7 / 0,38
5.6.	Діяльність транспорту та зв'язку	1171535,6 / 1,10	7275679,3 / 8,11	17749510,3 / 14,25
5.7.	Фінансова діяльність	439774,5 / 0,41	404422,9 / 0,45	1076051,7 / 0,86
5.8.	Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	1780027,8 / 1,67	3818982,3 / 4,26	6393084,1 / 5,13
5.9.	Освіта	14267,8 / 0,01	62609,4 / 0,07	90135,2 / 0,07
5.10.	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	63691,8 / 0,06	651236,6 / 0,73	281711,1 / 0,23
5.11.	Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	310565,0 / 0,29	595695,5 / 0,66	732466,7 / 0,59
6.	Валовий регіональний продукт у регіонах України на одну особу за 2007 р., грн	13628	10915	13827

Навіть поверхневий аналіз даних таблиці дозволяє побачити різницю у значеннях наведених показників. Так у Львівській області кількість прийнятих студентів до закладів I-IV акредитації на 26,3% перевищує обсяг випускників загальноосвітніх шкіл (у порівнянні із двома іншими областями, для яких розрахункове співвідношення складає приблизно 12,0%). Цей факт свідчить про можливий вплив парадоксу прилягаючої території. Наявні значні різниці у структурі обсягів реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності (виділені у табл. 1 жирним шрифтом), що підтверджує гіпотезу про необхідність врахування специфіки галузей господарської діяльності регіону із подальшою їх деталізацією. Тобто наведені реальні дані по трьох регіонах (областях) наочно демонструють наявність різниці у профілях проекту модернізації регіональної системи вищої освіти, що унеможлиблює шаблонування змісту такого проекту.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі наукові результати:

1. Виділені три основні зацікавлені сторони проекту модернізації регіональної системи вищої освіти: споживачі освітніх послуг регіону; регіональний ринок праці; держава. Визначено цінності продукту проекту модернізації регіональної системи вищої освіти для виділених зацікавлених сторін.

2. Для оцінки успішності змін, що передбачаються від використання продукту проекту модернізації регіональної системи вищої освіти, запропоновано побудувати його профіль, враховуючи цінності основних зацікавлених сторін. У загальному вигляді визначено модель розрахунку результуючого оцінного показника профілю проекту – кількості осіб, які потребують здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня та відповідної кваліфікації.

3. Доведено наявність різниць профілей проектів модернізації відповідної регіональної системи вищої освіти за допомогою аналізу офіційних статистичних даних трьох областей України.

Подальші дослідження полягають у вирішенні завдання опису аналітичної залежності між показниками, що характеризують профіль проекту модернізації регіональної системи вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція загальної середньої освіти. Постанова Колегії МОН України та Президії АПН України № 12/5-2 від 22.11.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712.
2. Россошанська Ольга Валентинівна. Системне формування стратегічного потенціалу підприємства: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Ольга Валентинівна Россошанська/ Київський національний ун-т будівництва і архітектури. – К., 2006. – 254 с.
3. Борзенко-Мірошніченко А.Ю. Управління регіональною освітою у відповідності до парадигми публічного адміністрування: проектно-орієнтований погляд / А.Ю. Борзенко-Мірошніченко// Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2008. – № 3(27). – С. 87-92.
4. Руководство по управлению инновационными проектами и программами: т.1, версия 1.2 [пер. на рус. язык под ред. С.Д.Бушуева]. – К.: Наук. світ, 2009. – 173 с.
5. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: т. 3. – М.: Русский язык, 1980. – 555 с.
6. Словарь иностранных слов. – М.: Рус. яз. 1989. – 624 с.
7. Википедия: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org>.
8. Савчук В.П. Оценка эффективности инвестиционных проектов: учебник: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/finanalysis/savchuk/index.shtml>.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lugastat.lg.ua>.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stat.lviv.ua>.
11. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2009 р.